

CENTRUM POMOCY DLA KULTURY NA UKRAINIE – PODSUMOWANIE DZIAŁAŃ W 2022 ROKU

Posted on 29 grudnia 2022

Na terytorium Ukrainy przed wojną istniało ponad 5 tys. muzeów, 65 rezerwatów historyczno-kulturalnych i ok. 170 tys. zabytków, w tym siedem obiektów światowego dziedzictwa UNESCO. W ciągu dziewięciu miesięcy wojny, Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy zarejestrowało ponad 800 przypadków zniszczeń dokonanych przez wojska rosyjskie na dziedzictwie kulturowym Ukrainy. Liczba ta z każdym dniem rośnie, a i tak nie obejmuje wszystkich obszarów i zniszczeń. Niespełna połowa zniszczonych obiektów to miejsca kultu religijnego.

Od marca Polska udzieliła wsparcia na ratowanie dziedzictwa kulturowego Ukrainy o wartości ponad miliona euro.

Głównym koordynatorem rządowej pomocy dla sektora kultury na Ukrainie jest Centrum Pomocy Kultury na Ukrainie, które zostało powołane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy Narodowym Instytucie Dziedzictwa. Doświadczenie Instytutu oraz wieloletnia współpraca polsko-ukraińska dały podstawy do zorganizowania skutecznego wsparcia dla dziedzictwa kulturowego Ukrainy od pierwszego dnia wojny.

Do tej pory Centrum zrealizowało 25 dostaw celowego wsparcia materialnego. Do 111 instytucji kultury trafiło ponad 800 palet materiałów do zabezpieczenia zbiorów i materiałów gaśniczych.

Pomnik Tarasa Szewczenki, Borodianka, 04.2022 r.

Biblioteka, Czernichów, 05.2022 r.

Za pośrednictwem Narodowego Instytutu Dziedzictwa na Ukrainę trafiła również pomoc przygotowana we współpracy z 13 międzynarodowymi partnerami m.in. z Finlandii, Szwecji, Węgier, Francji, Hiszpanii.

W ramach trójstronnej współpracy Polski, Litwy i Ukrainy w formacie Trójkąta Lubelskiego kolejny 1 mln euro został przyznany na fundusz digitalizacji kultury ukraińskiej. Digitalizacja jest kluczową formą ochrony dziedzictwa przed wojną i postępującym celowym niszczeniem. W tym kontekście Instytut wspiera naszych ukraińskich partnerów profesjonalnie, technologicznie i finansowo.

Instytut wykorzystując swoje wieloletnie doświadczenie oraz wiedzę ekspercką pracowników, monitoruje stan zniszczeń na Ukrainie i identyfikuje zagrożenia dla jego dziedzictwa kulturowego. Poza dostawą środków do fizycznego ratowania dziedzictwa kulturowego, wspiera Ukrainę na forum międzynarodowych, w tym przede wszystkim na w UNESCO, uczestnicząc we wszystkich podejmowanych przez tę organizację działaniach, jak i inicjując nowe przedsięwzięcia, wspierające ukraińskie dziedzictwo kulturowe.

Już od lat 60. polscy eksperci – głównie konserwatorzy i archeolodzy – byli zaangażowani w licznych międzynarodowych inicjatywach ratowania zagrożonego dziedzictwa kulturowego. Szczególnie było to widoczne na Bliskim Wschodzie: w Egipcie, Sudanie, Syrii i Libanie, a w latach 2003-2012 w międzynarodowych operacjach stabilizacyjnych w Iraku i Afganistanie.

Narodowy Instytut Dziedzictwa rozpoczął realizację współpracy pomiędzy Polską, a Ukrainą w zakresie wsparcia odbudowy Ukrainy, obejmującą obiekty dziedzictwa kulturowego, które zostały zniszczone w wyniku rosyjskiej inwazji. Przedmiotem bieżącej współpracy, jest pomoc Ukrainie w opracowaniu systemowych działań na rzecz odbudowy w duchu Rekomendacji warszawskiej z 2018 r., w tym poprzez wdrożenie programu inwentaryzacji i dokumentacji strat dziedzictwa architektonicznego i archeologicznego. Podejmowane działania to efekt współpracy prof. Piotra Glińskiego, wicepremiera, ministra kultury i dziedzictwa narodowego z Ołeksandrem Tkaczenką, ministrem kultury i polityki informacyjnej Ukrainy.

Rozpoczęcie projektu monitorowania i dokumentacji uszkodzeń zabytków architektury oraz stanowisk archeologicznych, który jest realizowany są przez zespół polskich i ukraińskich ekspertów, da możliwość dokładniejszego zobrazowania rzeczywistej skali zniszczeń dziedzictwa kulturowego Ukrainy. Po wstępnych badaniach wiadomo, że ilość zniszczonych zabytków jest znacznie większa, niż to obrazuje rejestr prowadzony przez MKiPI Ukrainy, gdyż nie obejmuje m.in. stanowisk archeologicznych, obiektów skradzionych, terenów okupowanych, czy zaminowanych. Można natomiast potwierdzić, że Rosjanie dokonują zniszczeń w sposób intencjonalny, bez poszanowania jakiegokolwiek dziedzictwa. Zebrany i opracowany materiał będzie zatem również podstawą do udokumentowania zbrodni wojennej na dziedzictwie kultury Ukrainy, zgodnie z przepisami prawa międzynarodowego.

Ukraina i Federacja Rosyjska są stronami Konwencji Haskiej o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego z dnia 14 maja 1954 r. W tej umowie międzynarodowej strony zobowiązały się do ochrony dóbr kultury przed uszkodzeniem, zniszczeniem, kradzieżą, grabieżą i nielegalnym zajęciem podczas wojny lub konfliktu zbrojnego. Kraje te są również stronami Pierwszego Protokołu do tej Konwencji, który m.in. reguluje zachowanie i przemieszczanie dóbr kultury na wypadek okupacji i wojny. Ponadto 30 kwietnia 2020 r. Rada Najwyższa Ukrainy przyjęła Ustawę „O przystąpieniu Ukrainy do Drugiego Protokołu do Konwencji Haskiej o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego”, która szczegółowo określa implementację zasad Konwencji. Dotyczy m.in. osobistej odpowiedzialności karnej za niszczenie i wywożenie zabytków historycznych, ruchomego czy nieruchomego dziedzictwa kulturowego oraz stwierdza, że umyślne niszczenie zabytków traktowane jest jako zbrodnia wojenna. Federacja Rosyjska nie przystąpiła do Drugiego Protokołu do Konwencji Haskiej.

Obecna sytuacja daje możliwość wykorzystania unikatowej wiedzy polskich specjalistów, do wsparcia działań ukraińskiego rządu w sferze ochrony dziedzictwa zagrożonego toczącą się wojną. Z drugiej strony powstała sytuacja wymaga podniesienia tematu, na arenie międzynarodowej, że przyszedł czas na nowe standardy i procedury, mające na celu skuteczną ochronę dziedzictwa kulturowego.

Obwodowa Administracja Państwowa przy pl. Wolności, Charków, 06.2022 r.